

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÐ

Från Riksdagsförvaltningen
2021-04-07
Besvaras senast
2021-04-14 kl. 12.00

Till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2452 Ökad kontroll för att motverka bidragsfusk inom studieförbunden

Genom forskningsrapporter om våldsbejakande extremism och antidemokratiska krafter har experter från Försvarshögskolan, och Malmö universitet, flera gånger stött på problemet med systematiskt missbruk av folkbildningssystemet som motverkar en demokratibaserad värdegrund. När fuskskandalen kring utbetalningar av miljonbelopp till studieförbund som fejkade deltagare dök upp, chockerade och upprörde det svenska folket rejält. Det krävdes kraftfulla åtgärder från flera håll, inte minst från upprörda skattebetalare.

Miljontals kronor visade sig ha betalats ut till tio studieförbund runt Järvafältet i Stockholm; av dessa har åtta fuskat till sig bidrag. Staten delar varje år ut över 4 miljarder till folkbildningen. Hösten 2020 avslöjades Folkbildningsrådet med ett stort bedrägeri, detta enligt TV4 den 10 september 2020. Det visade sig att studieförbund hade fejkade deltagare och att pengarna misstänktes gå till finansiering av extremism och organiserad brottslighet.

I samband med detta kom också signaler om att det finns omfattande fusk på andra ställen i landet. Så hur har det då blivit, vilka åtgärder har vidtagits?

Dess främsta företrädare gentemot staten är Folkbildningsrådet, en ideell förening vars huvudmän och medlemmar utgörs av studieförbunden och folkhögskolorna. Problemet är att de organisationer som ska motta bidragen också administrerar utdelandet. Det finns en oförmåga att hindra fusk och felaktiga utbetalningar, något som Riksrevisionen tog upp i en uppföljningsrapport 2015. Riksrevisionen rekommenderade att Folkbildningsrådet skulle kontrollera bidragen hårdare och att regeringen skulle ställa tydligare krav på Folkbildningsrådets myndighetsutövning. I rapporten konstateras också att Folkbildningsrådets fördelningssystem inte har fått de kvalitativa kriterier riksdagens beslutat om. Kontrollen är ineffektiv, uppföljning och utvärdering belyste inte huruvida syftet med bidragen uppfylldes.

Riksrevisionens rekommendationer har inte hörsammats av Folkbildningsrådet utan man har struntat i kraven och argumenten för det är att alla de brister som påtalades finns kvar än i dag. Flera år senare. I stället tog Folkbildningsrådet själv initiativ till en egen granskning som utfördes av Erik Amnå, vars resultat

visade att det finns allvarlig kritik mot studieförbundets demokratiska strukturer, syn på jämställdhet och andra grundläggande värden i vårt samhälle.

Trots detta har Folkbildningsrådet som organisation aktivt drivit opinion för fortsatt stöd till det kritiserade studieförbundet Ibn Rushd, trots att problemen med Ibn Rushd är uppenbara. Experterna Magnus Ranstorp, Aje Carlbom och Peder Hyllengren har studerat förbundet och de har konstaterat att Ibn Rushds medlemsföreningar bjudit in antisemitiska och våldsbejakande predikanter, vilket ledde till att Göteborgs stad stoppade sitt stöd till förbundet då även medlemsföreningar där bjudit in hatpredikanter, förespråkade olika arvsregler för män och kvinnor, bjudit in personer som förespråkade dödsstraff för att lämna islam och haft medlemsföreningar som är en del av den turkiska religiösa myndigheten Diyanet.

Ibn Rushd slår rutinmässigt ifrån sig kritiken, men inget annat studieförbund brottas med liknande grundläggande demokratiska värderingsproblem. Vid granskning av exempelvis Ibn Rushds årsredovisning framgår även att förbundet ackumulerar omfattande summor samtidigt som statsbidragen kontinuerligt ökar.

I FBR:s senaste rapport till regeringen berömdes den egna folkbildningsverksamheten, och Maria Graner underströk att "demokratin är inget som uppstår ur ingenting utan den är något vi skapar tillsammans genom samtal och engagemang i samhället. Här gör folkbildningen viktiga demokratistärkande insatser genom att man möjliggör möten mellan människor och främjar lärande och dialog".

Ett av grundkraven från riksdagen till Folkbildningsrådet är att säkerställa att demokratin stärks och utvecklas. Detta förefaller omöjligt om Folkbildningsrådet inte känner till vilka samarbetspartner och lokala föreningar som Ibn Rushd samarbetar med.

Utrymmet för fusk har inte begränsats. Folkbildningsrådet lever inte upp till de krav som riksdag och regering ställer för statliga bidrag till folkbildning. Nyckeltal för indikatorer på den som anordnar en verksamhet samt rimlighet behöver begäras in löpande under året och samordnas, förslagsvis centralt på SKR för att underlätta för kommuner och regioner. Studieförbunden bör inte själva vara med i varken framtagande av nyckeltal eller kontroller av uppenbara skäl.

Med anledning av detta vill jag fråga utbildningsminister Anna Ekström:

Tänker ministern ta initiativ för att se över möjligheten att införa en löpande central kontroll av hur studieförbunden anordnar sina verksamheter, så att bidragsfusk motverkas?

.....

Marléne Lund Kopparklint (M)

Överlämnas enligt uppdrag

Anna Aspegren